

**Sociale integratie
...van straataanpak
tot straatburgerschap**

B4

**Rapportage
van de straataanpak**

Sociale integratie ...van straataanpak tot straatburgerschap

MENSEN MAKEN DE STAD

Rapportage van de straataanpak

ROTTERDAM APRIL 2006
PROJECT SOCIALE INTEGRATIE

VOORWOORD

De laatste fase van Mensen Maken de Stad (MMdS) in het project Sociale Integratie

Hierbij presenteren we de rapportage van de opbrengsten van MMdS tot nu toe.

Wij kijken met tevredenheid terug op een aantal jaren waarin het programma zijn vorm kreeg en werd uitgebouwd, onder de vleugels van het project Sociale Integratie, met een belangrijke oogstperiode in 2005. We zijn dankbaar voor de voortdurende inhoudelijke, morele en financiële steun aan het project en ons bureau van de kant van het stadsbestuur en de deelgemeenten. Dankbaar ook voor de inzet van duizenden bewoners; voor de deskundige inbreng van velen, voor allen die hebben bijgedragen aan het mobiliseren van bewoners tot straatburgerschap. Maar wij kijken ook terug met trots: op de keuze van de straat als eenheid, waardoor we een stedelijke projectencarrousel konden vermijden en een actieprogramma mogelijk werd dat zich bezighoudt met afspraken tussen bewoners, in zo veel mogelijk straten van de bedreigde stedelijke gebieden. En trots op de enorme vitaliteit die loskwam in de verschillende straten en onder vele professionals.

Op de grens van een nieuwe collegeperiode zijn er zo'n 1600 straten in Rotterdam actief als Opzoomerstraat, zijn er meer dan 200 straten met een eigen 'etiquette', en hebben er ruim 60 afspraken gemaakt met diensten en instellingen over een vorm van medebeheer van de straat.

Deze aantallen maken het mogelijk conclusies te trekken over de maatschappelijke effecten van het programma. In de targettocratie van de afgelopen periode waren alleen *aantallen* straten van belang, maar de hele aanpak stond uiteraard in het teken van de doelen die het college in zijn programma had genoemd: actief burgerschap en sociale cohesie op het niveau van de straten. In hoeverre we die doelen hebben bereikt, daarover gaat dit rapport van René Diekstra.

We kunnen het nu ronduit zeggen: het programma heeft goede resultaten bereikt. Bewoners, (opbouw)werkers, deelgemeenten en instellingen zijn over het algemeen positief over het programma en geven aan dat bewoners actief meedoen aan de activiteiten en zich weer prettig voelen in de straat. De Amsterdamse onderzoekers Duyvendak en Uitermark, die het programma tegen het licht hebben gehouden, zijn

ook te spreken over MMdS. Zij spreken van een “veelbelovend resultaat” en een concrete invulling van het populaire begrip burgerschap door het “straatburgerschap”. Het programma brengt de “eyes on the street” terug, en daarmee verandert die van niemandsland in een plek waar mensen elkaar groeten en aanspreken.

Op grond van het door René Diekstra verwerkte materiaal, van de keuringen door bewoners, van het gehouden evaluatieonderzoek door Duyvendak en Uitermark en van de uitkomsten van de onlangs georganiseerde hoorzittingen en expertmeetings kunnen we nu het voorstel doen voor de structurele inbedding van het programma MMdS in de volgende fase.

In die fase kan het programma zijn relaties met (sociale) integratie en met veilig sterker organiseren, met als einddoel: gedeeld burgerschap in Rotterdam.

Project Sociale Integratie

Mensen Maken de Stad

Een overzicht van de achtergrond, filosofie en effecten van een Rotterdams programma voor actief burgerschap

DOOR RENÉ F.W. DIEKSTRA

APRIL 2006

INHOUDSOPGAVE

- 5 Inleiding**
- 6 Het Opzoomeren:
korte ontstaansgeschiedenis en kenmerken**
- 7 Stadsetiquette:
ontstaansgeschiedenis en enkele kenmerken**
- 9 Mensen Maken de Stad: doelstellingen**
 - 9 ■ Centrale doelstelling
 - 10 ■ Specifieke doelstellingen
- 12 Mensen Maken de Stad: filosofie**
- 14 Mensen Maken de Stad: de straatladder**
- 15 Mensen Maken de Stad: de methodiek en effectindicatoren**
- 17 Mensen Maken de Stad: resultaten**
- 18 Mensen Maken de Stad: effecten**
 - 18 ■ 1. Opzoomerstraten
 - 22 ■ 2. Mensen Maken de Stad-straten (Goede Voornemens)
 - 26 ■ 3. Mensen Maken de Stad-straten (MMdS-Intensief)
 - 30 ■ Effecten van MMdS: conclusies
- 32 Slot**

INLEIDING

De geschiedenis van het programma Mensen Maken de Stad, inmiddels het omvangrijkste en breedst gedragen programma voor actief burgerschap in de stad Rotterdam, is in meerdere opzichten bijzonder te noemen. Bijzonder omdat het is voortgekomen uit initiatieven van burgers, die al bestonden voordat er van een programma Mensen Maken de Stad sprake was. Bijzonder ook omdat die initiatieven, te weten het Opzoomeren en Stadsetiquette, zowel in tijd als in inhoud een bijna natuurlijke, logische volgorde van ontwikkeling hebben gekend. Maar misschien nog wel het bijzonderst is dat Mensen Maken de Stad als programma werd gelanceerd in een collegeperiode waarin ‘zachte’ benaderingen van sociale kwesties, althans publiekelijk, uit de gratie leken te zijn. De gemeenteraadsverkiezingen van 2002, waarin de partij van Pim Fortuyn, Leefbaar Rotterdam, een eclatante verkiezingsoverwinning had behaald, leek een periode in te luiden waarin repressief in plaats van cohesief beleid de boventoon zou gaan voeren. Toch besloot het college in de zomer van 2002 op voorstel van een tweetal ambtenaren en een adviseur¹ om deze twee benaderingen ter bevordering van een vriendelijkere, veiligere en verantwoordelijkere omgang tussen burgers op straatniveau, te bundelen in een programma dat de naam Mensen Maken de Stad meekreeg. Daaraan werden overigens, zoals later zal worden uiteengezet, zeer ambitieuze en nauwkeurig omschreven doelstellingen, in termen van het aantal straten dat via Opzoomeren, Stadsetiquette of hun combinatie bereikt moest worden, meegegeven.

Enerzijds is het ronduit verbazingwekkend te noemen, dat alles erop wijst dat die ambitieuze doelstellingen medio 2006 ook daadwerkelijk gehaald zullen zijn. Maar anderzijds is het waarschijnlijk ook heel goed verklaarbaar. De welhaast natuurlijke, logische samenhang tussen het Opzoomeren en de Stadsetiquette, hoewel ieder met hun eigen ontstaansgeschiedenis, is zodanig dat hun samenvoeging en onderlinge kruisbestuiving in één programma al op voorhand een zekere garantie voor succes bood. Die dan natuurlijk nog wel waargemaakt moest worden.

¹ Rabiaa Bouhalhoul, Frans Hengeveld en de auteur.

HET OPZOOMEREN: KORTE ONTSTAANS- GESCHIEDENIS EN KENMERKEN

De term Opzoomeren, inmiddels een zelfstandig werkwoord, verwijst in oorsprong naar de Opzoomerstraat in de deelgemeente Delfshaven. In 1989 kwamen bewoners uit deze straat in actie uit onvrede over hun straat en over de inzet van gemeentelijke diensten. Met allerlei doe-het-zelfoplossingen keerde men het tij. Bewoners veegden regelmatig samen de straat, zorgden door geveltuinen voor meer groen en met lichtbolletjes naast de voordeur maakte men de straat veilig. Al doende werden bewoners 'goeie burens' van elkaar. De onderlinge omgang werd vriendelijker en men durfde elkaar ook meer aan te spreken. Gemeentelijke diensten reageerden enthousiast op de zelfwerkzaamheid van bewoners en begonnen de bewoners te helpen waar zij konden. Door de projectleider Sociale Vernieuwing werd het Opzoomeren als een goed en eigentijds voorbeeld van samenlevingsopbouw uitgedragen. Dat ging gepaard met allerlei premies en uitdagingen om het goede voorbeeld te volgen. Een en ander culmineerde in een Opzoomerdag op 28 mei 1994 toen honderden straten, en dat was nog nooit eerder vertoond, op één dag Opzoomerden. Op die dag werd het stedelijk campagnebureau Opzoomer Mee opgericht (ondergebracht in de gelijknamige stichting) ter ondersteuning van al die actieve straten. Taak van dat bureau was en is nog altijd het Opzoomeren in de stad te verspreiden en met stedelijke manifestaties 'zichtbaar' te maken.

Het Opzoomeren is na de eerste sociale vernieuwingsgolf op de agenda van gemeente- en deelgemeentebesturen, evenals die van talrijke organisaties, blijven staan. In allerlei beleidsprogramma's heeft deze aanpak van onderen een hoge prioriteit gekregen. Eigen initiatieven en oplossingen van bewoners zijn meer dan welkom in een grote stad. In 2002 heeft het Opzoomeren door opname in het programma Mensen Maken de Stad een enorme impuls gekregen en is het in samenhang gebracht met Stadsetiquette en straatzelfbeheer. Onlangs bleek dat circa 1600 straten in Rotterdam regelmatig Opzoomeren. Terwijl in 2002 circa 11% van de Rotterdammers op de een of andere manier aan Opzoomeren had meegedaan, is dat percentage eind 2005 met ruim 50% procent gestegen tot 18%. Is die stijging op zichzelf al waardevol te noemen, ze betekent ook een belangrijk en omvangrijk draagvlak voor de benadering waarmee het Opzoomeren in het programma Mensen Maken de Stad is samengebracht, Stads-etiquette. Omgekeerd is Stadsetiquette een belangrijke inspiratiebron voor de verdere ontwikkeling van het Opzoomeren gebleken.

STADSETIQUETTE: ONTSTAANSGESCHIEDENIS EN ENKELE KENMERKEN

In november 1999, tijdens discussies tussen burgers van Rotterdam en het gemeentebestuur over de plannen voor de stad in fysiek, economisch en sociaal opzicht voor het eerste decennium van het nieuwe millennium, ontstond een woord dat in korte tijd vleugels kreeg en eerst over Rotterdam en vervolgens over een groot deel van het land uitwaaierde. Dat woord was Stadsetiquette. Hoewel niemand op dat moment precies wist wat dat was, waren heel veel mensen het er over eens dat er iets zou moeten gebeuren aan hoe de mensen in de stad, dat wil in de eerste plaats zeggen in hun buurten en straten, met elkaar omgaan. Het gemeentebestuur besloot een pilot Stadsetiquette te beginnen. Daaruit, het rapport werd in april 2002² gepubliceerd, bleek iets opmerkelijks. Er waren allang voor die bewuste november 1999 buurten en straten waarin door burgers een straatetiquette was gemaakt. Alleen noemden ze het niet zo. De onderzoekers troffen al speurend in de stad ten minste elf straten of buurten aan, waarin bewoners afspraken met elkaar hadden gemaakt over hoe met elkaar om te gaan en over hoe de gemaakte afspraken te onderhouden. Straten, kortom, waarin afspreken en aanspreken de kern van de straatcultuur vormde. Een belangrijk deel van die straten waren Opzoomerstraten of waren dat geweest. Op basis van de door het Opzoomeren ontstane activiteiten-cultuur had zich in de betreffende straten ook een (omgangs-)afsprakencultuur ontwikkeld. Een kleiner deel van de straten was zonder een Opzoomergeschiedenis een 'etiquettestraat' geworden.

De onderzoekers besloten de bewoners van alle elf straten te vragen om als ervaringsexperts te helpen met het omschrijven van wat stads- of straatetiquette nou precies betekent, hoe je dat ontwikkelt en, vooral ook, hoe je dat op de rails houdt. Ze voerden ook een tweetal 'experimenten', een op de Mathenesserweg en een in de Tarwewijk rondom het Verschoorplein, om bewoners te helpen een straatetiquette te ontwikkelen. Al die ervaringen tezamen leverden een grote hoeveelheid kennis en ervaring op omtrent 'the do's and don'ts' van stadsetiquette.

Ze leverden ook een preciezere omschrijving op van wat het is. Stadsetiquette werd voortaan omschreven als *'een geheel van door burgers, jong en oud, in hun eigen straat gemaakte en door henzelf onderhouden afspraken die leiden tot een toename van actief burgerschap, onderling vertrouwen, gevoelens van veiligheid en van collectieve zelfredzaamheid'*. Dat laatste, collectieve zelfredzaamheid³, betekent dat bewoners

² Zie: R.F.W. Diekstra, M. van Toor, A. den Ouden, M. Schweitzer. Vriendelijker, Verantwoordelijker en Veiliger. Stadsetiquette: van idee naar programma. Verslag van een pilot. Rotterdam: Rapport Bestuursdienst directie SCZ, 2002.

³ Een term afkomstig van de psycholoog Albert Bandura die spreekt van 'collective self-efficacy'.

vaker gezamenlijk problemen in de straat aanpakken, wensen voor de straat (proberen te) realiseren en zich inzetten om hún agenda voor de straat medebepalend te laten zijn voor de agenda van de overheid en instellingen die actief zijn in hun straat of buurt.

Uit een grote hoeveelheid onderzoek⁴ is inmiddels gebleken dat een toename van collectieve zelfredzaamheid gepaard gaat met een afname van geweld en criminaliteit in de betreffende buurten en straten en met een sterke afname van toezichtkosten door de overheid en haar organisaties. Het leidt bovendien tot een gunstiger ontwikkelingsklimaat voor kinderen en jongeren in de betreffende buurten en straten ('de straat als opvoeder').

Op basis van de pilot Stadsetiquette en de daarbij 'ontdekte' belangrijke rol van Opzoomeren besloot het gemeentebestuur van Rotterdam dat het voor de hand lag om beide benaderingen in een samenhangend programma onder te brengen. En zo werden Stadsetiquette en Opzoomeren samengevoegd in een programma dat de betekenisvolle titel meekreeg: Mensen Maken de Stad.

⁴ Zie o.m. R.J. Sampson, S.W. Raudenbush and F. Earls. 1997. Neighborhoods and violent crime: A multilevel study of collective efficacy. *Science* 277 (Aug. 15): 918.

MENSEN MAKEN DE STAD: DOELSTELLINGEN

Centrale doelstelling

De centrale doelstelling van het programma Mensen Maken de Stad is het bevorderen van sociale en normatieve samenhang en actief burgerschap in de straten van Rotterdam. Hoewel ze niet goed te scheiden zijn, is het van belang oog te hebben voor het relatieve onderscheid tussen sociale en normatieve samenhang.

Sociale samenhang in straat en buurt betekent in de eerste plaats dat er contact is tussen bewoners: het kennen en gekend worden. Sociale samenhang betekent ook het deelnemen aan sociale activiteiten van straat- of buurtbewoners of aan sociale netwerken in de straat of buurt. Het kan ook betekenen, hoewel dat niet altijd bereikt wordt – ook niet als er sprake is van voldoende kennen en gekend worden en er sociale activiteiten in de straat zijn – dat buurtbewoners met elkaar een tijdlang samenwerken om een bepaalde voorziening in hun straat gerealiseerd te krijgen.

Normatieve samenhang in de straat en buurt betekent: het met medebewoners delen en onderhouden van waarden, normen en gedragspatronen. Het betekent het hebben van afspraken over vriendelijker, veiliger, verbondener en verantwoordelijker met elkaar omgaan en het onderhouden van die afspraken. Normatieve samenhang omvat *afspreken en aanspreken*. Het kan soms zelfs betekenen het samen beheren van de straat (zoals via sociale veiligheidsacties), het voeren van overleg met diensten en instellingen en het beheren van straatbudget. Normatieve samenhang vereist en garandeert dat bewoners elkaar voldoende vertrouwen, elkaar voldoende betrouwbaar vinden. Een hoog niveau van wederzijdse betrouwbaarheid, vertrouwdheid en samenwerking is zowel een groot economisch belang – het bespaart aantoonbaar op toezichtkosten van maatschappelijke organisaties en van de overheid – als een groot sociaal en emotioneel belang.

Het is duidelijk uit het bovenstaande dat er samenhang bestaat tussen sociale en normatieve samenhang, maar ze bepaald niet hetzelfde zijn. Sociale samenhang fungeert vaak als de bodem waarop normatieve samenhang zich kan ontwikkelen. Kan! Want dat gebeurt niet altijd en hoeft ook niet altijd. Zo kan het zijn dat mensen in de straat elkaar kennen, in het algemeen vriendelijk met elkaar omgaan en af en toe een straatactiviteit organiseren, bijvoorbeeld in het kader van Opzoomeren, en dat dit voor hen voldoende is, dan wel het maximale dat ze met elkaar kunnen of willen.

Maar het kan ook zijn dat bewoners zich realiseren dat voor hun straat meer nodig of mogelijk is en dat ook willen, bijvoorbeeld om bestaande problemen te verminderen of op te ruimen, problemen in de toekomst te voorkomen of een hogere kwaliteit van samenleven en samenwerken te bereiken. Een belangrijke drijfveer voor het streven naar zowel sociale als normatieve samenhang is dat bewoners voor hun kinderen een vriendelijke en veilige omgeving willen. Een cultuur van verbondenheid, zo realiseren de meeste burgers zich maar al te goed, levert een cruciale bijdrage aan de sociale, cognitieve en lichamelijke ontwikkeling van hun kinderen en jongeren, zowel op de korte als langere termijn.

Daarom werd het van belang geacht ervoor te zorgen dat Mensen Maken de Stad als programma een palet van benaderingen en methoden van ondersteunen en bevorderen van sociale en/of normatieve samenhang omvat. Waarbij de maat en de mogelijkheden van de straat als uitgangspunt en ijkpunt dienen.

Specifieke doelstellingen

Tegen de achtergrond van boven beschreven centrale doelstellingen is een aantal specifieke doelstellingen voor Mensen Maken de Stad geformuleerd, te weten:

1. Het ondersteunen en bevorderen in zoveel mogelijk straten in de stad van een cultuur van kennen en gekend worden, van vriendelijke omgang en van straatactiviteiten met een zekere regelmaat (sociale samenhang). De inzet is hier Opzoomeren.
2. Het ondersteunen van straten, waarin punt 1. al langere tijd de cultuur van de straat is, bij de wens tot het ontwikkelen en onderhouden van een cultuur van normatieve samenhang (afspraken en aanspreken en eventueel straatbeheer). De inzet is hier om met beperkte middelen op basis van de door het Opzoomeren ontwikkelde activiteitscultuur de stap naar straatetiquette te maken. (In MMdS-terminologie wordt hier gesproken van 'Goede Voornemens' (G.V.), met geringe extra inzet een cultuur van afspreken en aanspreken realiseren.)
3. Het initiëren, helpen ontwikkelen, ondersteunen en faciliteren van het in korte tijd op gang komen en blijven van een cultuur van sociale en normatieve samenhang in straten waar volgens bewoners daartoe een duidelijke noodzaak bestaat, maar waar beiden nog niet of nauwelijks tot ontwikkeling zijn gekomen. De inzet is hier om straten waar nog niet eens van een activiteitscultuur sprake is, maar waar wel allerlei problemen spelen (onveilige straten) en waar de wens bestaat bij bewoners tot verbetering, in korte tijd en met intensieve inzet van een aantal middelen de sprong naar etikettestraat te maken. (In MMdS-terminologie wordt hier gesproken van

'G.V.Intensief' (MMdS-I), met intensieve inzet van een aanzienlijk aantal middelen in korte tijd de sprong naar een cultuur van afspreken en aanspreken realiseren.)

Op basis van deze specifieke doelstellingen werden voor Mensen Maken de Stad voor de periode 2002-2006 de volgende inspanningstargets gesteld (zie tabel 1):

Tabel 1 – Targets Mensen Maken de Stad 2002-2006		
Straatcategorie	Omschrijving	Aantal in 2002 en streefaantal eind 2006
1. Opzooieren	Groei van het aantal straten dat deelneemt aan Opzooieren, met als doel: meer positieve contacten tussen burgers in hun straten en buurten en meer (deelname aan) gezamenlijke activiteiten.	Van 900 tot 1600
2a. Goede Voornemens	Groei van het aantal straten (deel van de straten onder 1.) waarin op basis van een bestaande cultuur van Opzooieren met geringe investeringen een cultuur van actief burgerschap (normatieve samenhang, stadsetiquette, afspreken en aanspreken) functioneert.	Tezamen: van 3 tot 250 straten (nagenoeg gelijk verdeeld over G.V. en MMdS-I)
2b. MMdS-I (Intensieve aanpak in een korte periode)	Groei van het aantal straten zonder (noemenswaardige) Opzooiercultuur, waarin in betrekkelijk korte tijd via een intensieve aanpak een cultuur van actief burgerschap (normatieve samenhang, stadsetiquette, afspreken en aanspreken) op gang wordt gebracht en gehouden.	
3. Sociale Contractstraten	Groei van het aantal straten (deel van de straten onder 2) waar bewoners en instellingen duurzame afspraken maken over het op elkaar laten aansluiten van hun 'agenda's'. In deze straten wordt een taakverdeling gemaakt voor de zorg voor de omgeving. De taakverdeling wordt per straat vastgelegd in een 'sociaal contract' tussen burgers en overheid.	Van 0 tot 150

MENSEN MAKEN DE STAD: FILOSOFIE

Mensen Maken de Stad (MMdS) is niet alleen een programma in de praktische zin van het woord. Het is ook een filosofie omtrent het bouwen en onderhouden van contact, samenwerking en solidariteit tussen mensen die met elkaar een bepaald gebied bewonen en de publieke ruimtes daar delen.

Het is eveneens een filosofie omtrent hoe het bevorderen van contact, samenwerking en solidariteit in tal van zulke gebieden een geheel van steunpunten vormt, waardoor contact, solidariteit en samenwerking in de volle breedte van de Rotterdamse samenleving wordt gedragen. In die zin is het een 'bottom-up top-support'-benadering van actief burgerschap en sociale en/of normatieve samenhang. In die zin ook is het een programma waarin optimisme een centrale drijfveer is. Optimisme omtrent wat burgers, jong en oud, zelf kunnen en willen realiseren aan samenhang en samenwerking in hun straten als ze daarbij worden gesteund, gefaciliteerd en waar nodig getraind door overheden en maatschappelijke organisaties.

Van hieruit laat zich een aantal concrete kenmerken van de MMdS-filosofie afleiden.

Ik som de vier voornaamste daarvan in het volgende overzicht beknopt op.

Mensen Maken de Stad wordt gekenmerkt door:

1. Het stimuleren en ondersteunen van burgers om zelf verantwoordelijkheid te nemen voor de sociale samenhang en/of normatieve samenhang en samenwerking in hun straten en deze waar gewenst te verbeteren. Maar soms deinzen de overheid en instanties er ook niet voor terug om in deze het initiatief te nemen, waar bewoners dat zelf (nog) niet doen; bijvoorbeeld waar er sprake is van straten met veel problemen waaronder bewoners merkbaar lijden, maar tot dan toe niet gezamenlijk in actie hebben kunnen komen.
2. Het uitgangspunt dat de straat niet alleen de fysieke maar ook de sociale bouweenheid van de stad is. MMdS is in die zin op te vatten als een sociaal bouwprogramma voor Rotterdam. Overigens kan de sociale straat verschillen van de fysieke straat. De straat als sociale bouweenheid is het deel van de straat en de fysieke omgeving dat bewoners als hun directe sociale omgeving ervaren. De sociale straat valt zowel samen met de totale groep mensen die elkaar als 'hun' burens beschouwen als met de publieke ruimte rond de eigen woning die bewoners als hun gebruiks- of speelruimten beschouwen. De ene keer zal de sociale straat samenvallen met de straat als fysieke eenheid, de andere keer kan er tussen beiden een (aanzienlijk) verschil bestaan. De straat als sociale eenheid is daarmee het deel van de publieke ruimte

rond de eigen woning waar bewoners, jong en oud, door hun gedrag dagelijks de kwaliteit van leven voor elkaar bepalen.

3. Het streven om zoveel mogelijk straten (zie de tabel onder 2) naar een agenda voor de straat te ondersteunen, dat wil zeggen naar een geheel van kwesties, activiteiten en afspraken waarover de bewoners van de straat het eens zijn dat die gezamenlijke aandacht en inzet behoeven. De *straatagenda* is de basis waarop de samenwerking en samenhang in de straat rust en waaraan deze getoetst wordt. Het vormt ook de basis voor communicatie en samenwerking tussen de straat enerzijds en diensten en instellingen die in of rondom de straat werken anderzijds. De straatagenda zal, wil ze voldoende bindend zijn en blijven, afhankelijk van veranderingen in en rondom de straat, van periode tot periode aangepast moeten (kunnen) worden. Dat betekent dat de agenda van straat tot straat kan verschillen, hoewel er doorgaans meer overeenkomsten dan verschillen zullen zijn. Een belangrijke reden van verschillen in de straatagenda is dat er tussen straten niet alleen verschil is in kwesties en problemen die spelen, maar ook in mogelijkheden die beschikbaar zijn. Wat in de ene straat (al) aanwezig, mogelijk of bereikbaar is, is in een andere straat (nog) te hoog gegrepen. Voor bewoners zelf, werkers en organisaties in en rondom een straat is het daarom van belang een realistisch beeld te hebben van de mogelijkheden en beperkingen van een straat en haar bewoners. Dat brengt me op het volgende punt:
4. Het uitvoeren van een straatdiagnose in straten die de sprong naar MMdS-straat (light of intensive) willen maken. Soms is er, in termen van impulsen geven, faciliteren en ondersteunen, maar weinig nodig om een straat in beweging te brengen en te krijgen en de stap naar een straatagenda te maken. Soms is er van buitenaf zelfs helemaal niets nodig, omdat bewoners zelf volledig het initiatief nemen en houden. Maar om te weten wat een straat aan beperkingen en mogelijkheden heeft en hoe die eerste indien mogelijk te overwinnen en die tweede zoveel mogelijk te benutten, is kennis, is diagnose in de meest letterlijke zin van het woord, is 'doorzicht' nodig. Niet alleen voor de instanties en werkers in en rondom de straat, maar vooral ook voor de bewoners zelf. Het leren kennen van de eigen en elkaars sociale en culturele krachten en van wederzijdse bereidheid die te geven, is een cruciale impuls voor actief burgerschap. Mensen Maken de Stad maakt daarom in alle MMdS-straten gebruik van straatdiagnoses. Daarmee wordt onder andere zichtbaar gemaakt wat de momentane positie is van de straat op wat in de terminologie van Mensen Maken de Stad de straatladder wordt genoemd, en ook welke positie de bewoners daarop willen bereiken en mogelijk kunnen bereiken.

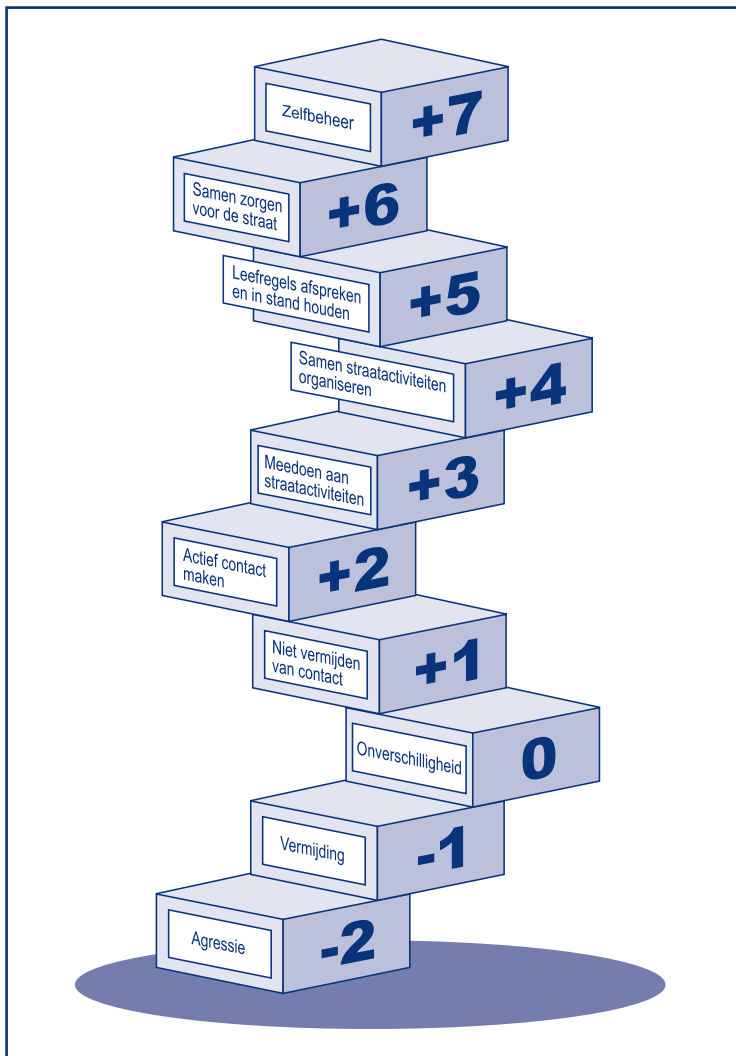
MENSEN MAKEN DE STAD: DE STRAATLADDER

De straatladder, zie figuur 1, is een methode, een instrument, om uit te drukken wat het dominante kenmerk is van de omgang in een straat, naar het oordeel van de mensen die daar wonen, respectievelijk van de werkers in de straat of van beiden.

Straten onderscheiden zich van elkaar door de sport op de ladder. De momentane positie van een straat op de straatladder wordt vastgesteld door een straatdiagnose via interviews bij tenminste een derde van de bewoners. Daarin wordt ook gevraagd naar welke positie op de straatladder bewoners voor hun straat wensen, mogelijk achten en wat zij bereid zijn daarvoor te doen.

Het gaat er bij MMdS om dat een straat wordt ondersteund bij het halen van de voor haar hoogst bereikbare en gewenste sport op de ladder. Dat is de sport die door een 'kritische massa' van bewoners als gewenst en bereikbaar wordt gezien en die ook op langere termijn door hen volgehouden kan worden.

Figuur 1 – Straatladder⁵

⁵ Deze straatladder is een aanpassing door de auteur en Johan Janssens, projectleider Opzoomer Mee, van de *contactladder* gemaakt door het Verwey-Jonker Instituut voor Opzoomerstraten.

MENSEN MAKEN DE STAD: DE METHODIEK EN EFFECTINDICATOREN

De werkwijzen die gevolgd (kunnen) worden om van diagnose naar straatagenda te komen en naar uitvoering en onderhoud daarvan, zijn bij de aanvang van Mensen Maken de Stad beschreven in methodieknotities⁶. Gaandeweg zijn de uitgelijnde werkwijzen op basis van ervaringen bijgesteld, uitgebreid en aangepast aan kenmerken van straten en bewonersgroepen. Daarbij is het onderscheid tussen de werkwijzen van de G.V.-straten en de MMdS-I-straten ook scherper geworden, zodat inmiddels heel helder is geworden waar en hoe met betrekkelijk geringe middelen van activiteiten- naar afspraken-cultuur kan worden gekomen (dat zijn straten die tenminste op straatladder 3 of 4 zitten), en waar en hoe intensieve inzet van opbouwwerk en jeugd- en jongerenwerk is vereist (straten die op de straatladder op sport 2 of lager verkeren).

Een logische conclusie uit het voorafgaande is dat een eerste indicator voor het succes van MMdSL of MMdS-I is of straten er in slagen een hogere positie op de straatladder te bereiken. Een daarmee samenhangende indicator is het bestaan van en de instemming met een straatagenda.

Maar beide indicatoren zullen steun moeten vinden in andere indicatoren, met name indicatoren die wijzen op de (ervaren) kwaliteit van (samen)leven en van sociale en normatieve integratie. Daarom zijn al bij aanvang van Mensen Maken de Stad de volgende effectindicatoren geformuleerd, te weten:

1. Toename van contacten tussen bewoners.
2. Afname van ervaren overlast en beheerster gedrag in de onderlinge omgang.
3. Toename van vertrouwen, zowel tussen bewoners onderling als tussen bewoners en instellingen/diensten.

Met name de laatste indicator, toename van vertrouwen tussen bewoners onderling en toename van vertrouwen tussen bewoners, politiek bestuur en diensten/instellingen is een kernindicator. Vertrouwen is de 'lijm van de samenleving'.

Het vaststellen van de genoemde effecten kan op verschillende manieren. Passend in de filosofie en het kader van Mensen Maken de Stad is ervoor gekozen om dat in de

⁶ Zie René F.W. Diekstra en Johan Janssens. De methodiek van Mensen Maken de Stad. Stedelijk bureau Opzoomermee 2004. Zie ook: Verslag ontwikkelingsfase Mensen Maken de Stad. Rapport Projectbureau Sociale integratie, juni 2004.

G.V.- en MMdS-I-straten te doen met behulp van de methodiek die in brede kring bekend is geworden als de methodiek van de Rotterdamse Projectgarages, kortweg RPG⁷. Kern van die methodiek is dat projecten en programma's, en MMdS-straten die zijn op te vatten als projecten of liever nog programma's, worden gekeurd door een interactieve methode, waarbij neutrale keurmeesters, bewoners, professionals en bestuurlijk verantwoordelijken gezamenlijk de behaalde effecten door en sterke en zwakke aspecten van een project vaststellen, evenals noodzakelijke of wenselijke bijstellingen.

Voor de 'gewone' Opzoomerstraten is de RPG-methode niet gehanteerd. Deze is daarvoor te arbeidsintensief, en gegeven de noodzakelijke steekproefgrootte praktisch niet uitvoerbaar. In plaats daarvan is gekozen voor het afnemen van een vragenlijst in een steekproef van straten die representatief is voor de aan het Opzoomeeren deelnemende deelgemeenten.

⁷ Zie B. Korfker, E. Ruiter en R.F.W. Diekstra. Eindrapport pilot Rotterdamse Project- en ProgrammaGarages. Bestuursdienst Gemeente Rotterdam, juni 2003.

MENSEN MAKEN DE STAD: RESULTATEN

In het volgende stuk zullen we de voornaamste resultaten beschrijven die door het programma Mensen Maken de Stad zijn bereikt met als peildatum 31 december 2005. Het gaat om voorlopige analyses over een deel van de betrokken straten. Maar het is vrijwel zeker dat die een representatief beeld geven van de tot op heden bereikte effecten.

We zullen in dit essay allereerst ingaan op de inspanningsresultaten, zoals hoeveel straten zijn betrokken, bereikt of in beweging gebracht. Dan zal achtereenvolgens worden ingegaan op de belangrijkste resultaten voor de verschillende categorieën straten. Over de bereikte resultaten in de de categorie Sociale Contractstraten (zie tabel 1, categorie 3) wordt niet afzonderlijk gerapporteerd.

Effecten MMdS: bereik

Per eind 2005 zijn er, zoals tabel 2 laat zien, 1555 straten die aan Opzoomeren meedoen. Voorts zijn er 195 MMdS-straten waarin er sprake is van een straatagenda, dan wel een geheel van straatafspraken. Daarvan zijn er 112 met de 'lichte' methode en 83 met de intensieve methode gerealiseerd. Van de 195 straten zijn er 64, ofwel ongeveer eenderde, waar behalve een straatagenda of afspraken tussen de bewoners onderling ook een duurzame samenwerking met instellingen en diensten is gerealiseerd (sociale contractstraten).

Tabel 2 – Bereik MMdS 31-12-2005

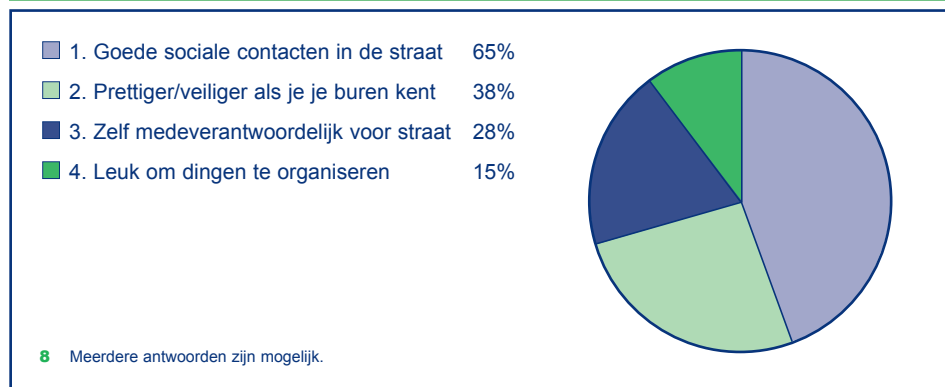
Straatcategorie	Stand 2005	Doelstelling 2006
Aantal straten met activiteitscultuur rond kennen en gekend worden (gebruikelijke Opzoomerstraten)	1555	1600
MMdS-straten (G.V. en MMdS-I); straten met straatagenda	195	250
Sociale contractstraten (straten met behalve een straatagenda ook een duurzame samenwerking met instellingen en diensten)	64	150

MENSEN MAKEN DE STAD: EFFECTEN

1. Opzoomerstraten

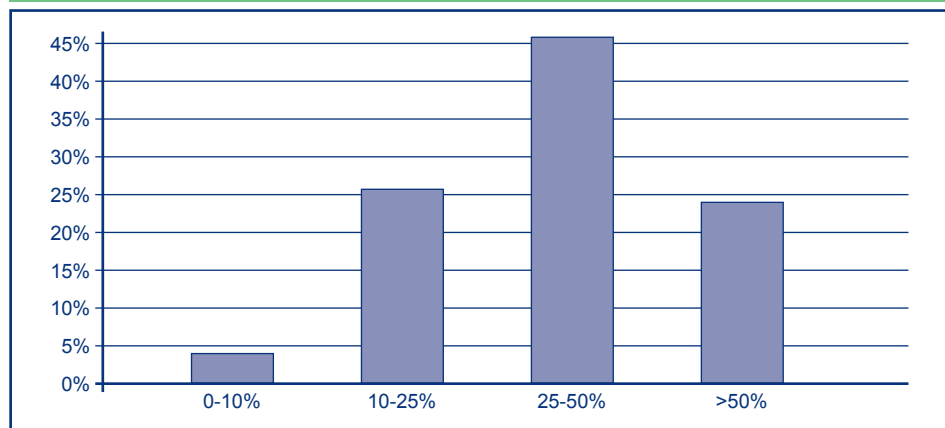
De hieronder te beschrijven gegevens zijn afkomstig van 84 Opzoomerstraten. Op de vraag *Waarom Opzoomert u?* geeft een grote meerderheid antwoorden (zie figuur 2) die overeenkomen met zowel de doelstellingen van Opzoomeren als met een algemene MMDs-doelstelling: het bevorderen van sociale samenhang.

Figuur 2 – Waarom Opzoomert u?⁸

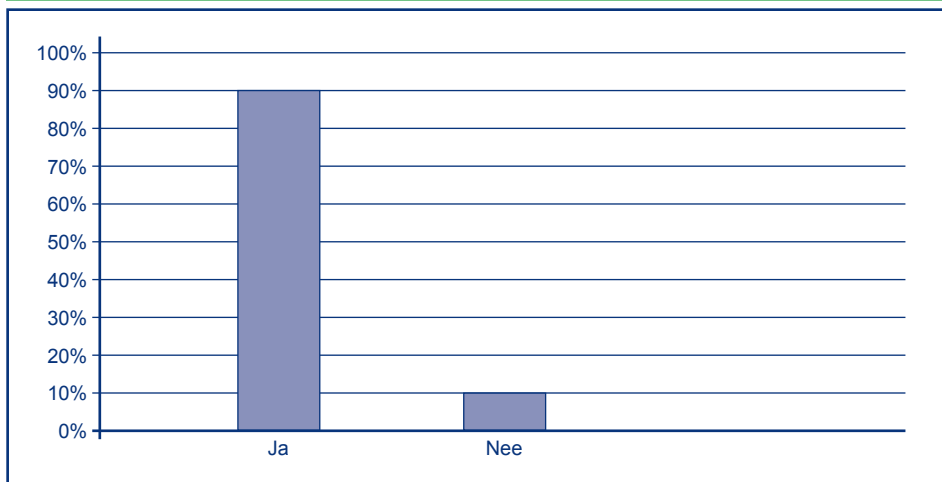
In de grote meerderheid van de straten (zie figuur 3) neemt een kwart of meer van de bewoners op de een of andere manier deel aan Opzoomeractiviteiten. In bijna een kwart van de straten doet zelfs meer dan de helft van de bewoners mee.

Figuur 3 – Deelname bewoners aan activiteiten in de straat

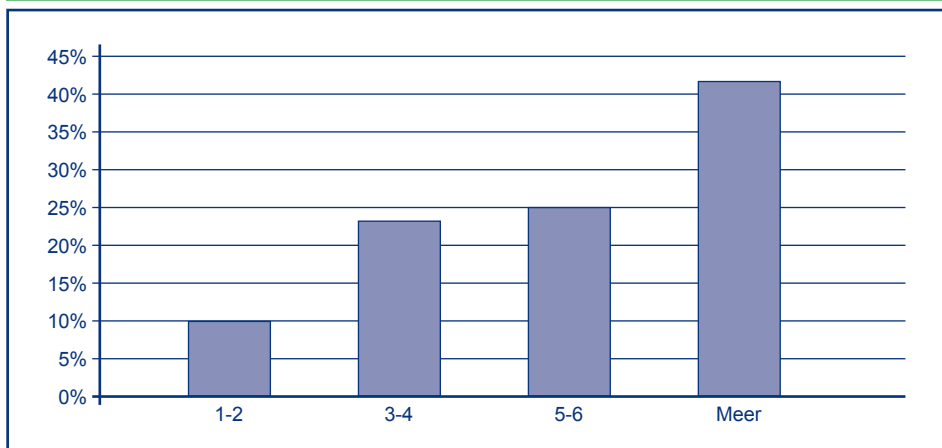
Volgens de respondenten is die deelname een goede afspiegeling van de samenstelling van de straat in termen van etniciteit, leeftijd en dergelijke (zie figuur 4).

Figuur 4 – Deelname is afspiegeling van de straat

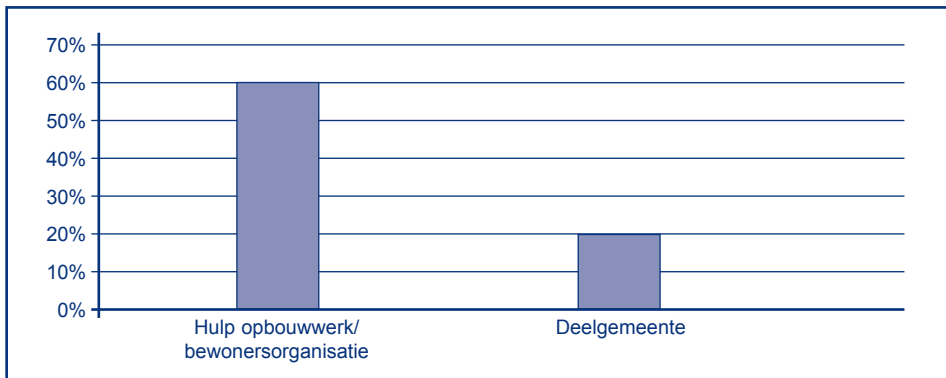
In praktisch alle straten (zie figuur 5) is er een groep (drie of meer personen) actieve bewoners, die als gangmakers fungeren.

Figuur 5 – Hoeveel gangmakers?

Daarnaast komt de ondersteuning voor het Opzoomeren vooral van opbouwwerk, bewonersorganisaties en deelgemeente.

Figuur 6 – Welke instantie helpt?

Aan de geïnterviewden is ook een aantal stellingen voorgelegd (zie tabel 3) die voor een deel betrekking hebben op de gehechtheid van bewoners aan het Opzoomeren en op de effecten van Opzoomeren, voor een ander deel op verlangens ten aanzien van het uitbreiden van het Opzoomeren met andere doelen of methodieken.

Tabel 3 – Stellingen Opzoomeren

Bent u het eens/oneens met de volgende stellingen	Eens	Oneens	Geen mening
1. Ik vind dat de term Opzoomeren na 10 jaar slechts is geworden en vervangen moet worden door een nieuwe term.	15%	70%	15%
2. Ik vind dat het goed is voor Rotterdam als in elke straat de burens zo nu en dan eens barbecuen.	65%	23%	12%
3. Ik vind het een goede zaak als ervaren (Opzoomer-) straten beginnende straten adopteren.	48%	30%	22%
4. Ik word van post van Opzoomer Mee vrolijk en krijg zin om in mijn straat weer wat te organiseren.	76%	4%	20%
5. Ik vind dat het maken van straatafspraken tussen bewoners over een (kind)vriendelijke, schone en leefbare straat meer gestimuleerd moet worden.	87%	10%	3%

Tabel 3 – Stellingen Opzomeren (vervolg)

Bent u het eens/oneens met de volgende stellingen	Eens	Oneens	Geen mening
6. Ik vind dat een beter contact tussen volwassenen (ouderen) en jeugd in de straat zou meer gestimuleerd moeten worden.	92%	4%	4%
7. Ik vind dat straten minstens 1 keer per jaar in de gelegenheid gesteld moeten worden om hun ervaringen uit te wisselen en van elkaar te leren.	92%	3%	5%
8. Ik vind dat in elke wijk een vast adres moet zijn waar straten voor hulp en advies terecht kunnen.	90%	5%	5%
9. Ik vind dat de Opzoomercampagne helpt om de sociale contacten in onze straat te verbeteren.	96%	2%	2%
10. Ik vind dat de kerstbomen van Opzoomer Mee minstens 1 meter groter moeten worden.	5%	80%	15%

Duidelijk is dat vrijwel alle respondenten van mening zijn dat het Opzomeren helpt bij het verbeteren van sociale contacten in de straat en dat eenvoudige methoden zoals het organiseren van barbecues daarbij behulpzaam zijn (zie stelling 2 en 9). Duidelijk is ook dat de meeste straten nog meer willen, zoals afspraken maken (straatetiquette, zie stelling 5), stimuleren van contacten tussen generaties (zie stelling 6), meer uitwisseling tussen en overdracht naar andere straten en meer adviserende ondersteuning (zie stellingen 3, 7 en 8).

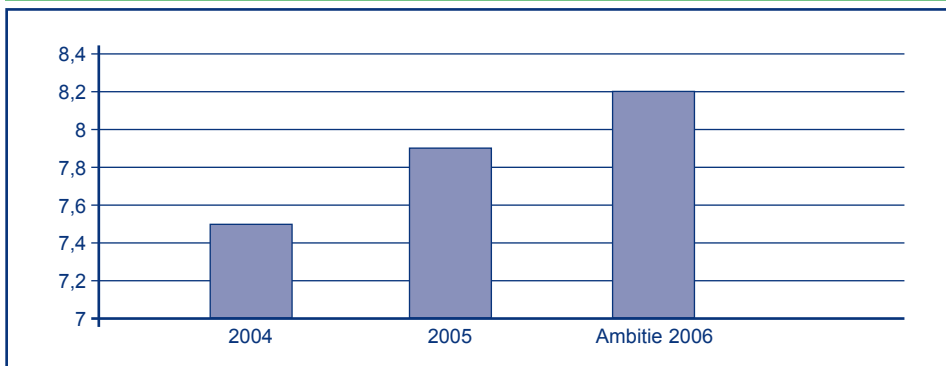
De conclusie is dat het Opzomeren beantwoordt aan een breed verlangen naar een activiteitscultuur en sociale samenhang, maar dat veel bewoners meer willen. Dat meer willen moet ook als een belangrijke opbrengst van het Opzomeren worden beschouwd. Blijkbaar is het de ervaring met Opzomeren die 'smaakt naar meer'. Waarmee het Opzomeren een draagvlak of springplank creëert voor meer actief burgerschap.

2. Mensen Maken de Stad-straten (Goede Voornemens)

Zoals eerder beschreven stonden de straten die de lichte aanpak van Mensen Maken de Stad ondergingen al relatief hoog op de straatladder (circa trede 4). In deze straten waren burgers al in bepaalde mate actief door deelname aan het Opzoomeren over een reeks van jaren. In deze straten werd daarom minder professionele begeleiding door opbouwwerk en jeugd- en jongerenwerk geboden ten behoeve van het verder doen stijgen van de straten op de ladder. Van de 112 straten waar een lichte aanpak is gehanteerd, is ongeveer eenderde, 35, in december 2005 gekeurd. Bij de keuring van die straten waren, alles bij elkaar genomen, 140 bewoners betrokken. Het merendeel daarvan was op de een of andere manier als gangmaker in de betreffende straat actief.

Zoals figuur 7 laat zien was het gemiddelde rapportcijfer voor de straat bij aanvang van de G.V.-aanpak zoals verwacht al relatief hoog, namelijk een 7,5. Eind 2005 (de periode dat MMdS loopt varieert per straat) rapporteren de bewoners een stijging naar bijna een 8. Voor 2006 wordt een verdere stijging in de kwaliteit van de leefomgeving geambieerd.

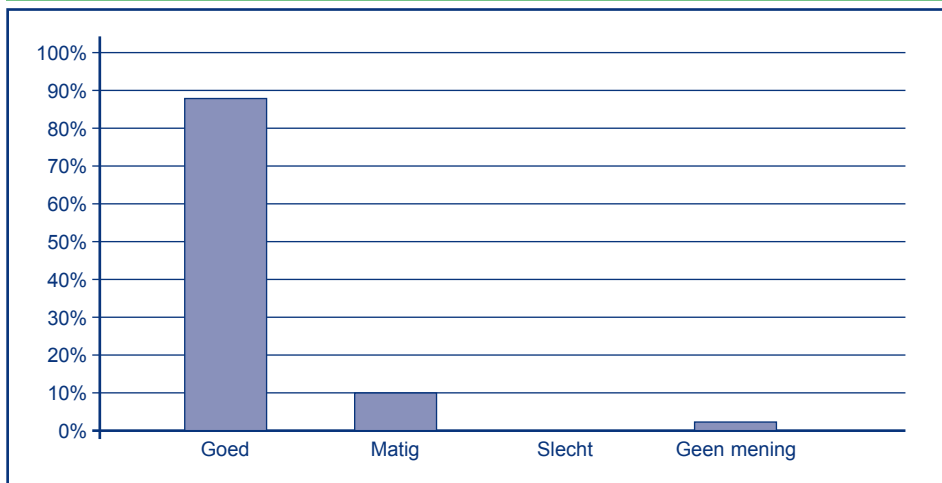
Figuur 7 – Gemiddelde rapportcijfers voor G.V.-straten

Effecten G.V.: de straatagenda

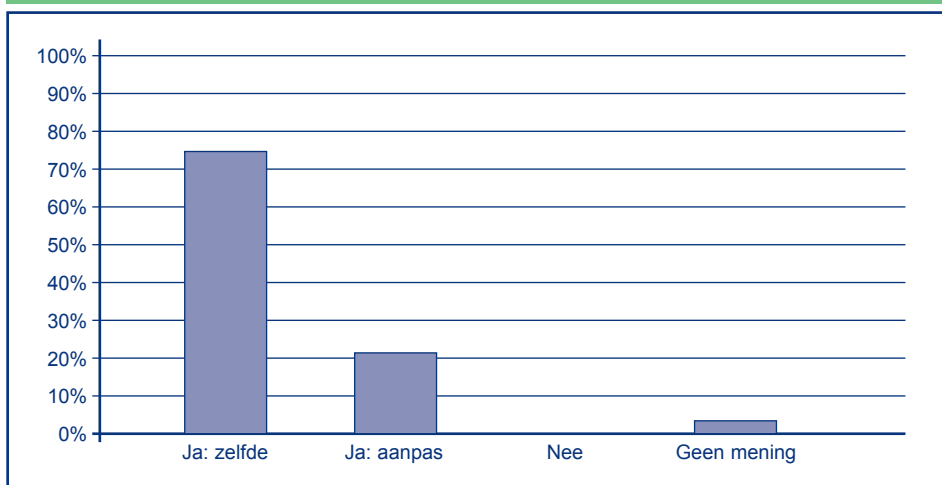
Ook in de lichte versie van MMdS is het succesvol invoeren van een straatagenda een van de belangrijkste doelstellingen. Dat is in alle 35 straten gelukt en zoals figuur 8 laat zien, staat het merendeel (88%) van de respondenten positief tegenover deze straatagenda.

Figuur 8 – Algemeen oordeel straatagenda

De positieve instelling blijkt ook uit de reacties op de vraag of de straatagenda verder doorgezet moet worden. Slechts 3% van de respondenten wil hier niet mee doorgaan. Sommigen adviseren aanpassingen, maar meer dan 70% van de bewoners is tevreden over het huidige functioneren van de straatagenda.

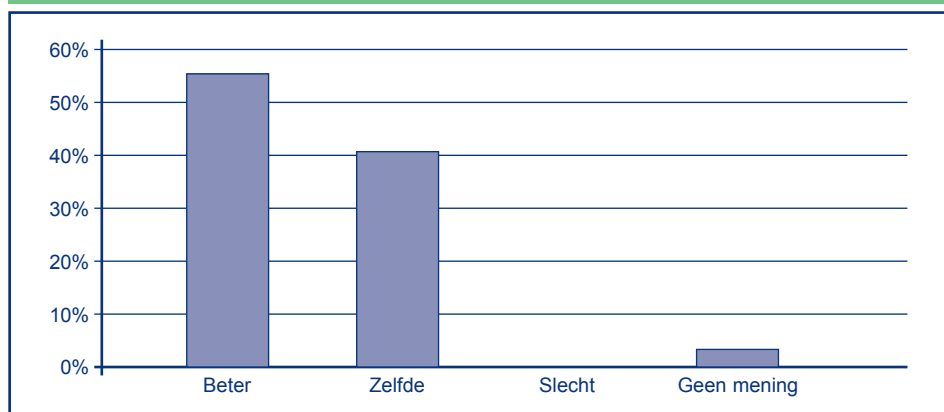
Figuur 9 – Doorgaan met de straatagenda?

Effecten G.V.: contacten bewoners

Een van de hoofddoelstellingen van MMdS is het verbeteren van de contacten tussen de bewoners. Figuur 10 toont aan dat meer dan de helft van de respondenten vindt dat dit doel inderdaad bereikt is. Maar daaruit kan niet de conclusie worden getrokken dat in de overige straten geen goede contacten bestaan. Eerder het tegendeel. In de betreffende straten is in de meeste gevallen vanwege hun langduriger deelname aan Opzoomeren al sprake van goede contacten.

Figuur 10 – Onderling contact in de straat tussen bewoners

Daarnaast is er ook gevraagd naar samenwerking tussen bewoners in termen van beheer van het straatbudget (alle deelnemende straten hebben een straatbudget) en de informatievoorziening aangaande MMdS. Zoals uit tabel 4 blijkt zijn de meeste bewoners ook op deze punten tevreden.

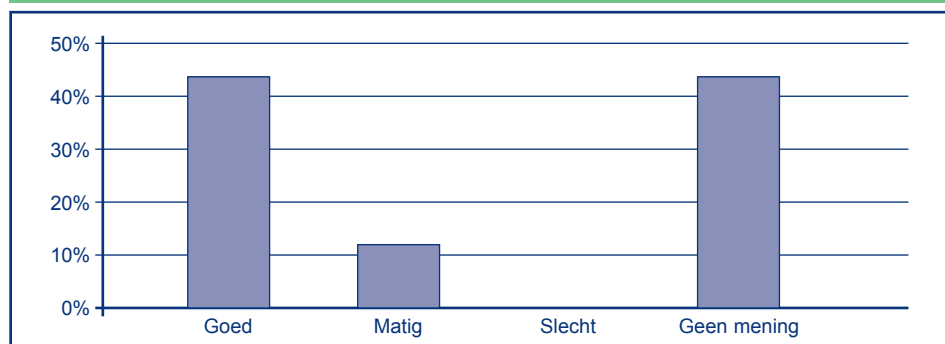
Tabel 4 – Oordeel straatbudget en informatievoorziening

Oordeel over gebruik en beheer straatbudget	Goed	Matig	Slecht	Geen mening
	71.9%	6.3%	3.1%	18.8%
Oordeel over informatie en publiciteit in de straat	Goed	Matig	Slecht	Geen mening
	90.6%	6.3%	3.1%	0.0%

Effecten G.V.: contacten tussen bewoners en ondersteuners en instanties

Professionele ondersteuning werd, zij het in beperkte mate, geboden om de bewoners bij te staan in het ontwikkelen en uitvoeren van een straatagenda en beheer. Gevraagd naar hun oordeel daarover geeft 44% van de bewoners aan die ondersteuning als goed te beoordelen (zie figuur 11). Het feit dat de professionele ondersteuning licht was, is wellicht de reden dat veel bewoners (44%) hierover geen oordeel uitspraken.

Figuur 11 – Oordeel over sociale ondersteuning in de straat

De houding van de gangmakers tegenover de steun die zij krijgen is ook een maatstaf voor de kwaliteit van de geboden ondersteuning. Zoals tabel 5 laat zien, is meer dan 80% van de gangmakers daarover tevreden.

Tabel 5 – Oordeel gangmakers

Hoe gaat het met de gangmakers in de straat?	Goed	Matig	Slecht	Geen mening
	81.3%	18.8%	0.0%	0.0%

Effecten G.V.: conclusies

De bovenstaande resultaten wijzen erop dat bewoners van straten waarbij de lichte methode is toegepast overwegend positief zijn over MMdS. Bijna alle bewoners waarderen de invoering van de straatagenda en zien baat bij het voortzetten ervan (eventueel in een aangepaste vorm). Ook is de gemiddelde waardering voor de straat sinds de invoering van MMdS gestegen. Daarnaast is de houding ten aanzien van de professionele ondersteuning en het gedrag van instellingen en diensten overwegend positief.

3. Mensen Maken de Stad-straten (MMdS-Intensief)

Van de 83 straten waarbij een intensieve aanpak is gehanteerd is meer dan de helft, 46, in december 2005 gekeurd. De reden voor dit relatief hoge aantal is dat het gaat om een categorie van straten die door de hoge inzet van bewoners en professionals ook om een sterkere verantwoording vragen. Bij de keuring van de betreffende 46 straten waren, alles bij elkaar genomen, 184 bewoners betrokken. Het merendeel daarvan was op de een of andere manier als gangmaker in de betreffende straat actief.

Zoals eerder gezegd: de straten waarbij de intensieve aanpak is gehanteerd, zijn of waren straten die bij de aanvang relatief laag op de straatladder stonden (trede minder dan +2). Een belangrijke vraag is daarom of die straten als gevolg van MMdS-I inderdaad tenminste enkele stappen op de straatladder zijn geklommen naar het oordeel van keurders en bewoners.

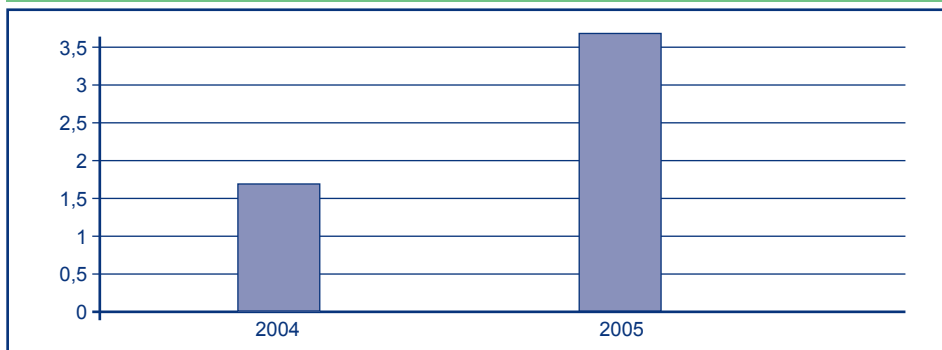
MMdS-I: effect op straatladderpositie

Bij de aanvang van MMdS was de gemiddelde positie van de onderzochte MMdS-I-straten uitgedrukt in tredes op de straatladder 1,7. Rondom dat gemiddelde is weinig variatie, zodat gesteld kan worden dat de meeste straten zich onder het niveau bevonden dat gewoonlijk met Opzoomeren wordt bereikt (circa trede 3). Eind 2005 was, zoals figuur 13 laat zien, het gemiddelde gestegen tot 3,7. Dat wil zeggen dat de meeste straten behalve een straatagenda ook het niveau hadden bereikt van het door bewoners samen organiseren van straatactiviteiten of daar inmiddels heel dicht in de buurt zaten.

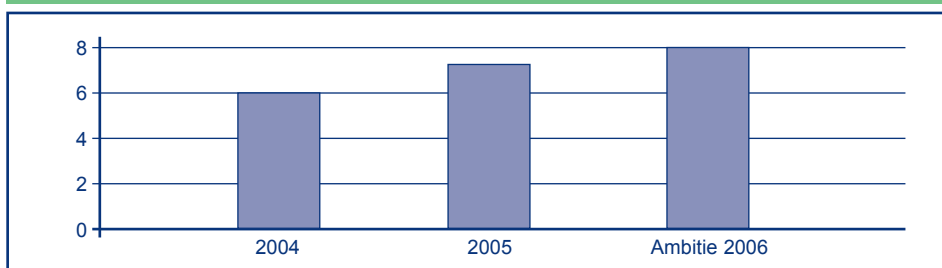
De gegevens uit figuur 13 zijn gebaseerd op oordelen van werkers in en rondom de straat, omdat het voor bewoners vaak lastig bleek om direct in de categorieën van de straatladder te oordelen. Maar de waargenomen stijging vindt duidelijk steun in het rapportcijfer dat bewoners zelf geven aan hun straat. Dat is in dezelfde periode, zoals figuur 14 laat zien, gestegen van gemiddeld krap een 6 tot 7,3. Het feit dat het rapportcijfer bij aanvang gemiddeld een 6, dus (net) voldoende was, behoeft enige toelichting. De reden daarvan is vermoedelijk dat bewoners bij het geven van het cijfer niet alleen de straat in haar geheel en de omgang met andere bewoners betrekken, maar vooral ook de tevredenheid met de eigen woning.

Van belang is verder dat de bewoners voor de toekomst een duidelijke ambitie blijken te hebben, namelijk hun straat naar het rapportcijfer 8 te brengen.

Figuur 12 – MMdS-I-straten: gemiddelde stijging straatladder in een jaar

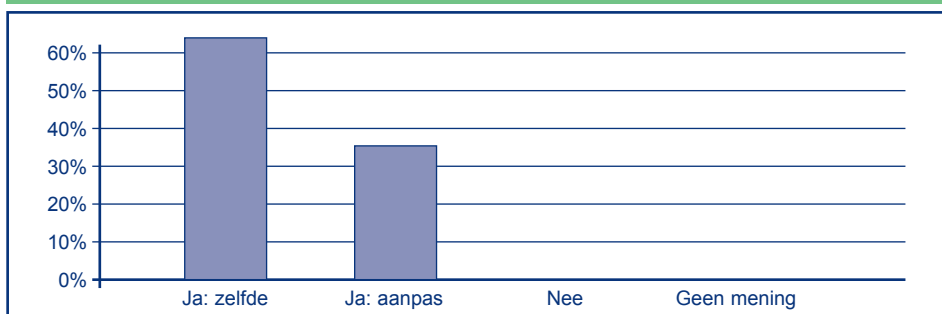
Figuur 13 – Rapportcijfers voor MMdS-I-straten

Effecten MMdS-I: de straatagenda

Een centrale doelstelling van MMdS-I is het bereiken door bewoners van consensus over een straatagenda. Wat vinden bewoners van zo'n agenda en meer in het bijzonder, als ze ervaring met een straatagenda hebben opgedaan, zijn ze dan van mening dat er mee doorgegaan moet worden of niet? Daarover is aan bewoners tijdens de keuring een vraag gesteld. In figuur 14 worden de antwoorden daarop getoond.

Figuur 14 – Doorgaan met de straatagenda?

Alle straten beantwoorden deze vraag bevestigend. In ongeveer tweederde (64%) van de straten geven de bewoners aan met de huidige straatagenda door te willen gaan. De resterende eenderde wil doorgaan met de straatagenda maar wil daarin wel aanpassingen aanbrengen. De reden daarvan lijkt te zijn, afgaande op de antwoorden op een andere vraag uit de keuring, dat in ongeveer eenderde van de straten de straatagenda nog niet zo gefunctioneerd heeft als ze optimaal zou kunnen functioneren (zie tabel 6).

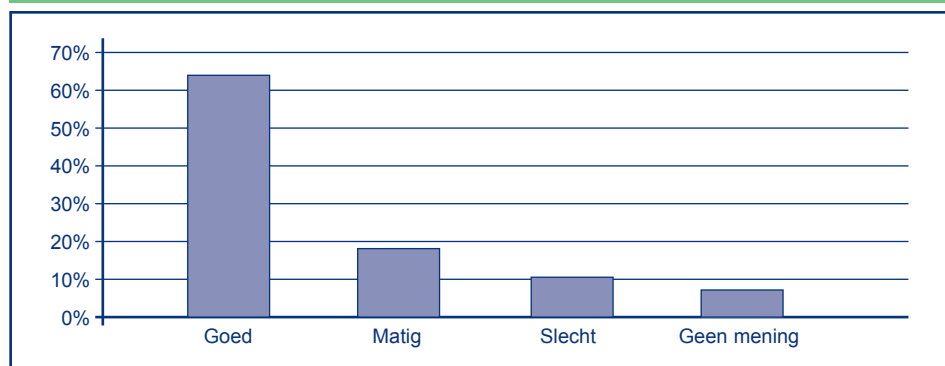
Tabel 6 – Oordeel straatagenda

Algemeen oordeel over straatagenda	Goed	Matig	Slecht	Geen mening
MMdS-I-straten	70.5%	29.5%	0.0%	0.0%

Mogelijk is dat oordeel voor een belangrijk deel mede bepaald door het oordeel dat bewoners hebben over de mate waarin diensten en instellingen hun afspraken, gemaakt in het kader van MMdS en dikwijls ook door hen van een handtekening voorzien onder de straatagenda, nakomen. Een kleine tweederde van de straten is van oordeel dat dit inderdaad het geval is. Maar eenderde meent dat diensten en instellingen hun afspraken (nog) matig of slecht nakomen.

Daaruit mag overigens niet zonder meer worden afgeleid dat in eenderde van de straten de diensten en instellingen ook daadwerkelijk matig of slecht functioneren met betrekking tot de straatagenda. Bepaald niet uitgesloten kan worden dat er hier ook sprake is van onduidelijkheid respectievelijk gebrek aan communicatie over hun bijdragen.

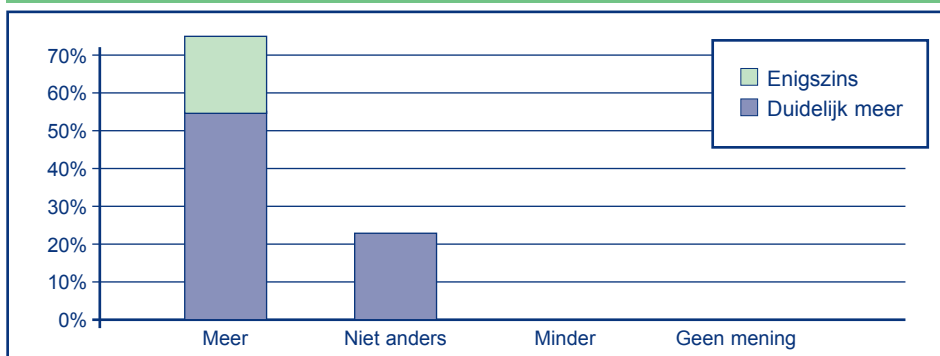
Figuur 15 – Komen instellingen en diensten hun afspraken na?

Effecten op vertrouwen, vriendelijkheid, respect en gedragsbeheersing

Een cruciale vraag, zo hebben we bij de beschrijving van de algemene doelstellingen en na te streven concrete opbrengsten van MMdS opgemerkt, is of MMdS leidt tot een toename van onderling vertrouwen, van vriendelijkheid en respect in de omgang en tot een vermindering van onbeheerst en overlastgevend gedrag in straten die van ver op de straatladder moeten komen. Daarover werden in de keuring aan bewoners vijf vragen gesteld.

Figuur 16 – Omgang tussen bewoners vriendelijker en respectvoller?

Zoals uit figuur 16 blijkt, is er in bijna vier op de vijf straten sprake van een toename van vriendelijkheid en respect in de onderlinge omgang, een basisvoorwaarde voor samenwerking en cohesie. Over het algemeen blijkt, zoals tabel 7 laat zien, dat er sprake is van verbetering van contact tussen de bewoners in de de grote meerderheid van de straten.

Tabel 7 – Toename in onderling contact en vertrouwen, en afname van overlastgevend gedrag: MMdS-I-straten

	Toe- name	Gelijk	Afname	Geen mening
Onderling contact in de straat	75.0%	25.0%	0.0%	0.0%
Vertrouwen in andere straatbewoners	68.2%	31.8%	0.0%	0.0%
Vertrouwen in organisaties (opbouwwerk, jeugdwerk, diensten)	63.6%	36.4%	0.0%	0.0%
Beheerster gedrag van bewoners (minder overlast en problemen)	68.2%	27.3%	4.5%	0.0%

Maar belangrijk is vooral het feit dat in ongeveer tweederde van de straten sprake is van een toename van vertrouwen, zowel tussen bewoners onderling als ten opzichte van organisaties. Van belang is in dit kader te bedenken dat, ondanks het feit dat MMdS-I het nodige overhoop haalt in een straat die van ver moet komen, er over de gehele linie toch een duidelijke toename van vertrouwen vast te stellen valt.

Hetzelfde beeld zien we ook voor wat betreft onbeheerst en overlastgevend gedrag. Ruim tweederde van de bewoners ervaart een afname van overlastgevend gedrag en, daarmee samenhangend, van problemen sedert de invoering van MMdS in hun straat.

Effecten van MMdS: conclusies

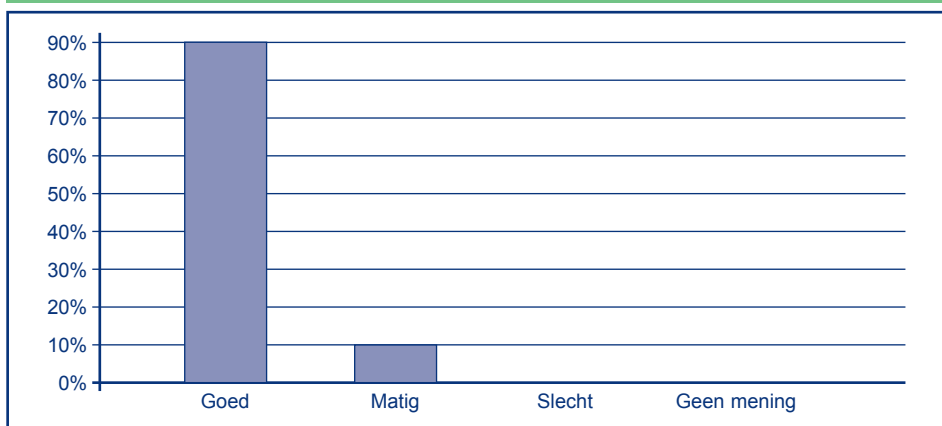
Hoewel de bovengepresenteerde gegevens een voorlopig karakter hebben, omdat ze een beperkte tijdsduur bestrijken (gemiddeld van enkele maanden tot een jaar na invoering van MMdS), maken ze niettemin een aantal zaken duidelijk. Zowel Opzoomeren in de gangbare uitvoering als MMdS blijken erin te slagen meer sociale en/of normatieve samenhang in straten te scheppen. Ze slagen er ook in verlangens naar en talenten voor verbondenheid met anderen in bewoners wakker te roepen en in ontwikkeling te brengen. Het Opzoomeren blijkt over het algemeen een vruchtbare bodem te scheppen voor een verdere ontwikkeling van een cultuur van afspreken en aanspreken in straten. Zodanig zelfs dat bewoners dikwijls 'echt veel van hun straat willen maken' in dit opzicht. MMdS slaagt er ook in, en dat is cruciaal, om in straten die 'van ver' moeten komen de contacten tussen bewoners te verbeteren, vriendelijkheid en respect in de omgang te doen toenemen, overlastgevend gedrag te verminderen en het onderlinge vertrouwen te vermeerderen. MMdS slaagt er ook in bewoners te verenigen op een agenda voor hun straat op een manier die maakt dat ze daar geen afstand meer van willen doen, hoewel er na bepaalde tijd wel aanpassingen van die agenda verlangd worden. Ook het vertrouwen in instellingen en organisaties, die dikwijls medeondertekenaars van de straat-agenda zijn, neemt toe.

De resultaten van de keuringen wijzen verder uit dat er ruimte is voor en verlangen bestaat naar verdere verbetering op de genoemde aspecten bij de bewoners.

Bij al deze positieve bevindingen moet wel de kanttekening gemaakt worden dat ze met name, zij het niet uitsluitend, de oordelen van actieve bewoners weergeven. Dat legt overigens niet alleen maar een beperking op de betekenis ervan. Want als degenen die met name 'de kar trekken in de straat' van oordeel zijn dat het een goede en veelbelovende kar is waarvoor ze zich inspanssen, neemt de kans dat de hele straat op den duur meegetrokken wordt en vervolgens ook zelf gaat meetrekken, toe.

Dat roept een belangrijke vraag op, namelijk: voelen de actieve burgers, of gangmakers zoals ze in MMdS worden genoemd, zich ook in voldoende mate gesteund door werkers en instanties actief in of rondom hun straat? Van G.V.-straten hebben we dat boven al gerapporteerd. Dat leverde een positief beeld op. Maar geldt dat ook voor de MMdS-I-straten, waar immers in heel korte tijd heel veel van bewoners en vooral gangmakers wordt gevraagd? Daar is in het kader van de MMdS-I-keuringen inderdaad ook naar gevraagd en dat leverde de volgende uitkomsten op (zie figuur 17).

Figuur 17 – Oordeel over sociale ondersteuning van de straat

In nagenoeg 9 op de 10 straten wordt de sociale ondersteuning voor de MMdS-I-aanpak door bewoners als goed beoordeeld. Dat de vraag hoe het met de gangmakers gaat een soortgelijk beeld geeft, verwondert dan nauwelijks meer (zie tabel 8). De tevredenheid van de gangmakers over hun situatie en ondersteuning is zeker medebepaald door de tevredenheid over de wijze waarop in de straat over MMdS gecommuniceerd wordt, zoals eveneens blijkt uit de tabel.

Tabel 8 – Oordeel gangmakers en informatievoorziening

	Goed	Matig	Slecht	Geen mening
Hoe gaat het met de gangmakers in de straat?	84.4%	13.3%	2.2%	0.0%
Oordeel over informatie en publiciteit in de straat	95.6%	2.2%	0.0%	2.2%

SLOT

Mensen Maken de Stad is, zo blijkt uit de hiervoor gepresenteerde keuringgegevens, een programma dat in de grote meerderheid van de straten waar het is ingevoerd, een duidelijke toename van sociale samenhang of normatieve samenhang, dan wel beide, bewerkstelligt. Het vergroot het legioen van actieve goede burgers, het bevordert kortom actief burgerschap. Als zodanig is het onweerlegbaar bezig de bruikbaarheid van haar filosofie en methoden waar te maken. Hoe duurzaam de bereikte verbeteringen zijn en welke verdere verbeteringen nog mogelijk zijn, zal de toekomst moeten uitwijzen. Maar duidelijk is inmiddels wel dat de actieve bewoners er voor willen blijven gaan. En ook dat het nu aan de politiek en de maatschappelijke organisaties is om de daarvoor noodzakelijke beslissingen te nemen en ondersteuning te mobiliseren.

